

*Lucyna Łuczak-Noworolnik**
*Szymon Mamrot***

Wyniki badań poziomu wiedzy polskich przedsiębiorców w zakresie europejskich postępowań sądowych

Rozważania wstępne

Swobodny przepływ towarów i usług w ramach Unii Europejskiej pozwolił na zwiększenie liczby transakcji handlowych między kontrahentami mającymi swoje siedziby w różnych państwach członkowskich. Z powyższą tendencją połączone są także coraz częstsze spory o charakterze transgranicznym¹. Postępowania służące łatwiejszemu dochodzeniu należności w tego rodzaju sporach², w tym w szczególności postępowanie w sprawie europejskiego nakazu zapłaty³ czy też europejskie postępow-

* Mgr **Lucyna Łuczak-Noworolnik** – Instytut Logistyki i Magazynowania.

** Mgr **Szymon Mamrot** – Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu.

¹ Przez sprawę transgraniczną należy rozumieć sprawę, w której przynajmniej jedna ze stron ma miejsce zamieszkania lub miejsce pobytu w państwie innym niż państwo członkowskie sądu lub trybunału przeprowadzającego postępowanie. Powyższa definicja zgodna jest z pojęciem sprawy transgranicznej w rozumieniu rozporządzeń unijnych, tj. rozporządzenia (WE) nr 1896/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 grudnia 2006 r. ustanawiającego postępowanie w sprawie europejskiego nakazu zapłaty (Dz. Urz. UE L 399 z 30.12.2006 r., s. 1) oraz rozporządzenia (WE) nr 861/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 lipca 2007 r. ustanawiającego europejskie postępowanie w sprawie drobnych roszczeń (Dz. UE L 199 z 31.07.2007 r., s. 1).

² Szerzej na ten temat L. Łuczak, S. Mamrot, *Analiza wybranych transgranicznych procedur pilotażowych – europejskiego postępowania nakazowego oraz europejskiego postępowania w sprawie drobnych roszczeń – realizowanych w ramach projektu e – Codex*, „Studia Europejskie”, nr 1/2014, s. 161–178.

³ Europejskie postępowanie nakazowe zostało uregulowane w rozporządzeniu (WE) nr 1896/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 grudnia 2006 r. ustanawiającym postępowanie w sprawie europejskiego nakazu zapłaty (Dz. Urz. UE L 399 z 30.12.2006 r., s. 1).

nie w sprawie drobnych roszczeń⁴, stanowią przedmiot zainteresowania jednego z projektów z grupy *Large Scale Pilots*, tj. projektu e-CODEX⁵. W ramach prac badawczych poddano analizie poziom wiedzy polskich przedsiębiorców na temat sposobów rozwiązywania problemów prawnych wynikających ze współpracy z nierzetelnymi kontrahentami zagranicznymi przez ankietę pn.: „Kwestionariusz dla polskich przedsiębiorców na temat transgranicznej współpracy w UE oraz sporów prawnych”.

Do przeprowadzenia badania zastosowano dwie różne techniki badawcze – ankietę audytoryjną⁶ oraz badania ankietowe internetowe (CAWI⁷). Badania w formie ankiet audytoryjnych prowadzono podczas warsztatów dla przedsiębiorców dotyczących transgranicznych sporów prawnych⁸. Każdorazowo po zakończeniu warsztatu proszono uczestników o wypełnienie kwestionariuszy. Prowadzący warsztaty przedstawiali cel prowadzonych badań oraz tłumaczyli sposób wypełnienia kwestionariusza. Drugą zastosowaną techniką badawczą było badanie CAWI. W tym celu udostępniono ankietę elektroniczną⁹. Przeprowadzone badania pozwoliły na wyciągnięcie ogólnych wniosków dotyczących badanej tematyki, która

⁴ Europejskie postępowanie w sprawie drobnych roszczeń zostało uregulowane w rozporządzeniu (WE) nr 861/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 lipca 2007 r. ustanawiającym europejskie postępowanie w sprawie drobnych roszczeń (Dz. Urz. UE L 199 z 31.07.2007 r., s. 1).

⁵ Projekt e-CODEX jest realizowany w ramach ICT Policy Support Programme – Competitiveness and Innovation Framework Programme, w którym procedurami pilotażowymi jest m.in. europejski nakaz zapłaty oraz postępowanie w sprawie drobnych roszczeń. Polska reprezentowana jest przez konsorcjum składające się z Ministerstwa Sprawiedliwości oraz Instytutu Logistyki i Magazynowania z siedzibą w Poznaniu. Aktualnie za pośrednictwem platformy projektu e-CODEX można złożyć pozew o wydanie europejskiego nakazu zapłaty oraz dotyczący postępowania w sprawie drobnych roszczeń, przesyłając go do zagranicznego sądu drogą elektroniczną. W pierwszej kolejności uruchomiono usługę umożliwiającą dochodzenie roszczeń przed sądem w Grecji (dotyczy ENZ) i Austrii (dotyczy drobnych roszczeń). Planowane jest umożliwienie przesyłania pozwów drogą elektroniczną do wybranych sądów w Niemczech i Włoszech. Informacje na temat pilotaży dostępne są na polskiej stronie internetowej projektu e-CODEX pod adresem: <http://www.e-codex.pl/pilotaz.html> (dostęp 2.01.2016).

⁶ Technika badawcza, w której kwestionariusz wypełniany jest przez respondentów zgromadzonych w jednym pomieszczeniu.

⁷ CAWI (ang. *Computer-Assisted Web Interview* – wspomagany komputerowo wywiad przy pomocy strony WWW) – technika badawcza, w której respondent jest proszony o wypełnienie ankiety w formie elektronicznej udostępnionej w Internecie, <https://pl.wikipedia.org/wiki/CAWI> (dostęp 3.01.2016).

⁸ Informacje na temat warsztatów prowadzonych w ramach projektu e-CODEX dostępne na stronie: <http://www.e-codex.pl/warsztaty.html> (dostęp 2.01.2016).

⁹ <http://net-ankiety.pl/ankieta.php?id=vqzkj2jzv7fzj7wzivxvbu5> (dostęp 30.12.2015).

w Polsce cieszy się coraz większą popularnością zarówno wśród praktyków, jak i teoretyków prawa.

Metodologia przeprowadzonych badań

Badania prowadzono w okresie od października 2014 r. do czerwca 2015 r. Przebadano łącznie 75 respondentów, z tego 31 wypełniło ankietę podczas warsztatów, a 44 wypełniło ankietę elektroniczną. Badaniem zostały objęte dwie grupy przedsiębiorców – przedsiębiorcy współpracujący z partnerem zagranicznym oraz tacy, którzy dotychczas w ramach prowadzonej działalności gospodarczej nie nawiązali współpracy z kontrahentem zagranicznym. Zestaw pytań wypełnianych przez respondentów był uzależniony od odpowiedzi na pytanie nr 1: „Czy kiedykolwiek współpracowałeś z kontrahentem zagranicznym z obszaru UE?”. W przypadku badania CAWI kwestionariusz elektroniczny dostosowywał zestaw pytań w zależności od deklaracji respondenta odnośnie do współpracy z kontrahentem zagranicznym. W przypadku ankiet audytoryjnych przygotowano dwie wersje kwestionariusza – dla respondentów współpracujących z kontrahentami zagranicznymi i niewspółpracujących. Liczba pytań była uzależniona od wersji kwestionariusza. W przypadku respondentów, którzy dotychczas nie mieli kontaktów z kontrahentami zagranicznymi, kwestionariusz składał się z 10 pytań. W przypadku osób deklarujących współpracę zagraniczną kwestionariusz składał się wówczas z 24 pytań. Ankieta została w ten sposób zbudowana, że liczba faktycznie zadawanych pytań była uzależniona od odpowiedzi udzielanych przez respondentów na poszczególne pytania. Ponadto w kwestionariuszu zostały zawarte pytania dotyczące samych ankietowanych pozwalające na ich przyporządkowanie do określonej grupy i wyciągnięcie generalnych wniosków co do wielkości przedsiębiorstwa, branży oraz województwa, w którym znajduje się siedziba przedsiębiorcy.

Analiza wyników badań

Dalsza część artykułu poświęcona jest wynikom przeprowadzonych badań i podzielona została na trzy odrębne moduły dedykowane odpowiednio:

- 1) przedsiębiorcom, którzy dotychczas nie współpracowali z kontrahentem zagranicznym,
- 2) przedsiębiorcom, którzy już współpracowali z kontrahentem zagranicznym,
- 3) wspólnym odpowiedziom dla obu wyżej wskazanych grup.

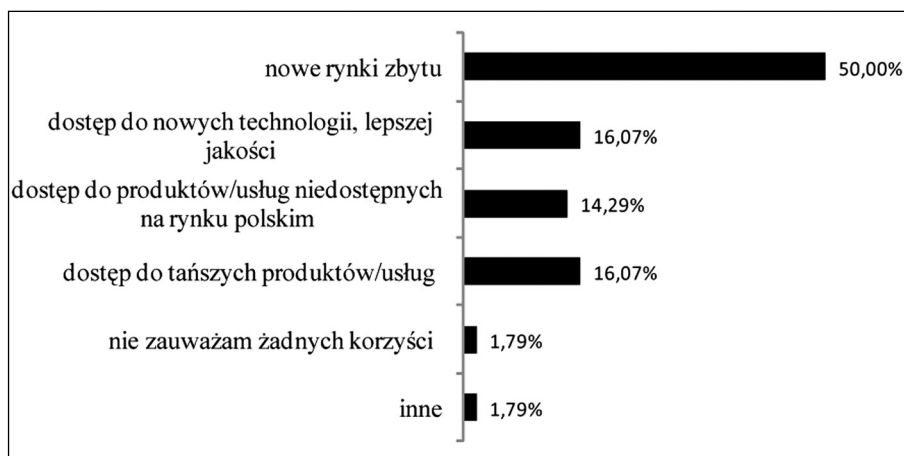
Przedsiębiorcy, którzy nie współpracowali z kontrahentem zagranicznym

W tej części zostaną omówione wyniki badań przeprowadzonych wśród przedsiębiorców, którzy nie zadeklarowali wcześniejszej współpracy zagranicznej.

W pierwszej kolejności należy zwrócić uwagę na tendencję panującą wśród badanej grupy przedsiębiorców, zgodnie z którą są oni – w znakomitej większości – za rozszerzaniem swojej działalności na inne rynki. Ponad 75% badanych wskazało bowiem, że w przyszłości zakłada możliwość kooperacji z partnerami z zagranicy.

Na wykresie 1 przedstawiono wskazane przez respondentów korzyści z nawiązania współpracy z partnerami zagranicznymi oraz funkcjonowania jednolitego rynku europejskiego.

Wykres 1. Korzyści ze współpracy z partnerami zagranicznymi

Źródło: opracowanie własne.

W kwestionariuszu zapytano także o to, jakie czynniki mogą zniechęcić respondentów do podjęcia współpracy z zagranicznym kontrahentem i poproszono o ocenę istotności tych barier. Tabela 1 przedstawia wyniki badań.

Tabela 1. Czynniki zniechęcające do podjęcia współpracy z zagranicznym kontrahentem

Istotność w skali 1–5, gdzie 1 – nieznaczna bariera, 5 – bardzo duża bariera	1	2	3	4	5	Średnia
Bariera językowa	64,29%	0,00%	10,71%	3,57%	21,43%	2,18
Obawa przed nieuczciwym kontrahentem	39,29%	14,29%	10,71%	14,29%	21,43%	2,64
Brak wiedzy na temat dochodzenia praw w przypadku sporu z partnerem zagranicznym	53,57%	0,00%	14,29%	14,29%	17,86%	2,43
Ryzyko finansowe	39,29%	10,71%	7,14%	10,71%	32,14%	2,86

Źródło: opracowanie własne.

Jako największą barierę respondenci wskazali ryzyko finansowe, niemniej jednak nie może także dziwić obawa związana z różnicami językowymi, która towarzyszy co piątemu przedsiębiorcy. Należy także zwrócić uwagę na to, że prawie 22% ankietowanych jako czynnik najbardziej zniechęcający wskazało brak wiedzy na temat dochodzenia swoich praw w przypadku sporu z partnerem zagranicznym. Jest to także jedna z przyczyn powodujących ograniczenie zawieranych kontraktów handlowych z przedsiębiorcami spoza Polski. Poziom skomplikowania przepisów prawnych zapewne ma także wpływ na ocenę ryzyka biznesowego, która potęgowana jest jeszcze dodatkowo przez nieznaną języka i uregulowań prawnych obowiązujących w państwie potencjalnego kontrahenta.

W dalszej analizie wyników badań warty podkreślenia jest fakt, że aż 85% respondentów zadeklarowało, iż w przypadku sporu skorzystałoby z postępowania sądowego realizowanego za pomocą środków elektronicznych. Ponad 40% badanych z tej samej grupy wskazało, że już posiada kwalifikowany podpis elektroniczny. Z punktu widzenia pełnomocników profesjonalnych istotna jest deklaracja 50% badanych, że w przypadku zaistnienia sporu sądowego skorzystaliby z usług kancelarii prawnej. Zaledwie 20% zadeklarowało, że prowadziłoby sprawę samodzielnie, a 30% uzależniło decyzję od stopnia skomplikowania sprawy i wartości przedmiotu sporu.

Przedsiębiorcy, którzy współpracowali z kontrahentem zagranicznym

W drugiej z badanych grup ponad 55% respondentów na pytanie: „czy zdarzyły ci się sytuacje sporne podczas współpracy z partnerami

zagranicznymi?”, odpowiedziała twierdząco. W 75% przypadków spory dotyczyły opóźnień bądź braków płatności za produkt lub wykonaną usługę. Wartość przedmiotu sporu oscylowała wokół dwóch przedziałów kwotowych, tj. kwoty do 2000 euro albo kwoty między 10 000 a 50 000 euro. W przypadku zaistnienia sporu transgranicznego w 65% przypadków strona poszkodowana dochodziła swoich praw. 75% przedsiębiorców próbowało samodzielnie zażegnać spór w sposób polubowny. Gdy sprawa była już kierowana do sądu, prawie 80% respondentów korzystało z pomocy wykwalifikowanej kancelarii prawnej. Rezygnacja z dochodzenia swoich praw była natomiast przede wszystkim podyktowana niską wartością przedmiotu sporu (50% odpowiedzi). Warte podkreślenia jest fakt, że w przypadku wytoczenia powództwa 67% przedsiębiorców uzyskało tytuł wykonawczy, a wszyscy respondenci korzystali z postępowania w sprawie europejskiego nakazu zapłaty. Niestety, zaledwie 25% respondentów z badanej grupy zadeklarowało posiadanie bezpiecznego podpisu elektronicznego niezbędnego do przeprowadzenia m.in. transgranicznego postępowania sądowego drogą elektroniczną.

Wspólne odpowiedzi

W tej części artykułu przedstawiono wyniki badań dla obu grup przedsiębiorców, bez względu na to, czy współpracowali z kontrahentami zagranicznymi czy też nie.

Na pytanie o znajomość europejskich postępowań sądowych ponad 50% respondentów odpowiedziało, że słyszało o europejskim nakazie zapłaty, a w przypadku drobnych roszczeń taką odpowiedź zadeklarowało już jedynie 20% badanych. Ponad 45% respondentów nie znało transgranicznych postępowań sądowych w ogóle. Według 65% badanych transgraniczny charakter postępowania stanowi utrudnienie w dochodzeniu roszczeń.

W tabeli 2 przedstawiono trudności w dochodzeniu roszczeń transgranicznych, które wskazali ankietowani.

Tabela 2. Utrudnienia w dochodzeniu roszczeń transgranicznych

Istotność w skali 1–5, gdzie 1 – nieznaczna bariera, 5 – bardzo duża bariera	1	2	3	4	5	Średnia
Potencjalne wyższe koszty postępowania	33,33%	3,70%	0,00%	14,81%	48,15%	3,41
Bariera językowa	44,44%	3,70%	0,00%	18,52%	33,33%	2,93
Brak znajomości obcych przepisów prawa	18,52%	0,00%	7,41%	3,70%	70,37%	4,07

Trudności w odnalezieniu właściwego sądu	51,85%	7,41%	7,41%	7,41%	25,93%	2,48
Konieczność podróży	48,15%	7,41%	0,00%	3,70%	40,74%	2,81
Niewielka liczba kancelarii prawnych świadczących usługi transgraniczne	48,15%	0,00%	11,11%	3,70%	37,04%	2,81

Źródło: opracowanie własne.

Najbardziej znaczącym utrudnieniem w oczach badanych przedsiębiorców jest brak znajomości obcych przepisów prawa. Na drugim miejscu wskazano potencjalnie wyższe koszty postępowania, a na trzecim konieczność odbycia podróży związanej z ewentualnym postępowaniem sądowym toczącym się przed sądem właściwym dla siedziby oponenta. Stosunkowo wielu respondentów zauważa niewielką liczbę kancelarii prawnych świadczących usługi transgraniczne, które podjęłyby się reprezentowania przedsiębiorców w sporach zagranicznych. Co ciekawe, wśród wymienionych utrudnień w dochodzeniu roszczeń bariera językowa oraz trudności w odnalezieniu właściwego sądu były wskazywane najrzadziej. Choć odsetek wskazań także i w tych przypadkach pokazuje, że są to czynniki, które zniechęcają do międzynarodowych kontaktów biznesowych.

W pytaniu o to, gdzie szukać pomocy prawnej w przypadku sporu z kontrahentem zagranicznym, ponad 50% badanych wskazało kancelarię prawną obsługującą firmę, 30% kancelarię wyspecjalizowaną w sprawach transgranicznych, a zaledwie 4% kancelarię na terenie kraju kontrahenta. Co ciekawe, ponad 10% respondentów w przypadku niskiej wartości sporu zrezygnowałoby z dochodzenia swoich roszczeń, co oznacza, że może to stanowić potencjalnie zachętę dla zagranicznych kontrahentów do podejmowania nieuczciwych praktyk w przypadku niewysokich kwot z punktu widzenia pojedynczego klienta. W skali kilkuset, a nawet kilku tysięcy takich transakcji rezygnacja z ich dochodzenia przez poszczególnych kontrahentów może przynieść nierzetelnemu przedsiębiorcy stosunkowo wysoki zysk.

Prawie połowa z badanych respondentów reprezentowała mikroprzedsiębiorstwa (zatrudniające do 9 pracowników), 25% badanych to osoby prowadzące średnie przedsiębiorstwa (zatrudniające od 50 do 249 pracowników), 20% stanowili przedstawiciele małych przedsiębiorstw (zatrudniające od 10 do 49 pracowników), a najmniej liczną grupą były osoby prowadzące przedsiębiorstwa zatrudniające powyżej 250 osób (5%).

Ponad 20% respondentów to przedstawiciele branży handlowej, a 56% (24 respondentów) reprezentowało branże określone jako „inna”. Pozostali byli przedstawicielami takich branż, jak: deweloperska (0), elek-

tryczna (0), finansowa (1), gastronomiczna (1), handel (10), informatyczna (3), logistyczna (3), telekomunikacyjna (0), transportowa (1), ubezpieczeniowa (0).

Największy odsetek przedsiębiorców wypełniających ankietę prowadzi swoją działalność gospodarczą na terenie województwa wielkopolskiego, następną grupą byli przedstawiciele województwa mazowieckiego, na dalszych miejscach znalazły się województwa: dolnośląskie, pomorskie, śląskie i zachodniopomorskie.

Podsumowanie i wnioski

Wyniki przeprowadzonych badań pozwalają na wyciągnięcie wniosków o poziomie wiedzy polskich przedsiębiorców na temat europejskich postępowań sądowych.

W pierwszej kolejności wartym podkreślenia jest fakt, że wnioski końcowe są zbieżne z konkluzjami Komisji Europejskiej, zawartymi w sprawozdaniach dotyczących funkcjonowania europejskich postępowań sądowych¹⁰. Jednym z kluczowych czynników mających wpływ na wykorzystanie transgranicznych postępowań sądowych (tu: europejskiego postępowania w sprawie drobnych roszczeń) jest – wskazana w Sprawozdaniu dotyczącym drobnych roszczeń – świadomość jego istnienia i funkcjonowania. Komisja Europejska wskazała, że europejskie postępowanie w sprawie drobnych roszczeń jest stosowane w ograniczonym stopniu w porównaniu z liczbą potencjalnych spraw, które mogłyby zostać przeprowadzone w ramach tej procedury. Zauważalne jest bardzo duże zróżnicowanie co do liczby pozwów w zależności od państwa członkowskiego, np. w 2012 r. w Bułgarii złożono tylko 3 pozwu, natomiast w Hiszpanii było ich aż 1047. Czynnikiem rzutującym na wskaźnik zainteresowania

¹⁰ Sprawozdanie Komisji dla Parlamentu Europejskiego, Rady i Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego dotyczące stosowania rozporządzenia (WE) nr 861/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady, ustanawiającego europejskie postępowanie w sprawie drobnych roszczeń – dokument w wersji elektronicznej dostępny na stronie internetowej pod adresem: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52013DC0795&qid=1409578250363&from=PL> (dostęp 4.01.2016) – zwane w dalszej części Sprawozdaniem dotyczącym drobnych roszczeń, oraz Sprawozdanie Komisji dla Parlamentu Europejskiego, Rady i Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego dotyczące stosowania rozporządzenia (WE) 1896/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającego postępowanie w sprawie europejskiego nakazu zapłaty dostępne na stronie internetowej pod adresem: <http://www.ipex.eu/IPEXL-WEB/dossier/files/download/082dbcc5505e49430150607c17ce006c.do> (dostęp 19.02.2016) – zwane w dalszej części Sprawozdaniem dotyczącym europejskiego nakazu zapłaty.

tą procedurą – obok dominującej przyczyny w postaci braku świadomości jego istnienia – są: nawyki społeczeństwa dotyczące dokonywania zakupów oraz dostępność alternatywnych procedur krajowych.

Podobne wnioski płyną ze Sprawozdania dotyczącego europejskiego nakazu zapłaty. Z badania Eurobarometru, na który powołuje się Komisja Europejska, wynika, że wiedza o istnieniu postępowań europejskich i korzystanie z takich postępowań, w tym postępowania w sprawie europejskiego nakazu zapłaty, są wśród obywateli stosunkowo niskie: jedynie 6% respondentów słyszało o postępowaniu w sprawie europejskiego nakazu zapłaty. Jako główną przyczynę takiego stanu wskazano fakt, że postępowanie jest przede wszystkim wykorzystywane przez przedsiębiorstwa i prawników, oraz że stosunkowo niewielu obywateli bierze udział w postępowaniach transgranicznych¹¹.

Badania przeprowadzone w ramach projektu e-CODEX pokazują, że mała liczba przedsiębiorców ma świadomość istnienia tego rodzaju postępowań. Dlatego też tak istotna jest dyseminacja wiedzy na ich temat wśród potencjalnych interesariuszy, którzy mogliby z nich skorzystać jako z alternatywnych – w stosunku do rodzimych – postępowań sądowych. Wychodząc naprzeciw potrzebie zwiększenia wiedzy o postępowaniach europejskich, Instytut Logistyki i Magazynowania w ramach wspomnianego projektu e-CODEX prowadzi warsztaty dla przedsiębiorców oraz pełnomocników profesjonalnych¹², w trakcie których omawiana jest szczegółowo tematyka dotycząca transgranicznych postępowań sądowych. Potwierdzeniem tezy, że upowszechnianie wiedzy na ten temat wpływa pozytywnie na liczbę przeprowadzanych postępowań, jest przykład Hiszpanii. Hiszpania i Polska to kraje o zbliżonej liczbie mieszkańców. Tymczasem liczba prowadzonych postępowań w sprawie drobnych roszczeń w Hiszpanii wielokrotnie przewyższa liczbę takich postępowań w Polsce¹³. Wydaje się, że jednym z powodów tego stanu rzeczy może być niska świadomość polskich przedsiębiorców na temat istnienia tego rodzaju postępowania. Z informacji znajdujących się w Sprawozdaniu dotyczącym drobnych roszczeń wynika bowiem, że Hiszpania przeprowadziła szkolenia dotyczące stosowania i wykonywania europejskich postępowań sądowych¹⁴, co mogło mieć wpływ na liczbę wszczynanych postępowań.

¹¹ Sprawozdanie dotyczące europejskiego nakazu zapłaty, s. 4.

¹² Więcej na temat warsztatów na stronie internetowej: <http://www.e-codex.pl/warsztaty.html> (dostęp 4.01.2016).

¹³ W Hiszpanii w 2012 r. wszczęto 1047 postępowań w sprawie drobnych roszczeń, a w Polsce w latach 2008–2012 łącznie 193 postępowania.

¹⁴ Zob. Sprawozdanie dotyczące drobnych roszczeń, s. 3.

Podjęmowane działania są m.in. skutkiem dostrzeżenia prawidłowości polegającej na tym, że wraz ze wzrostem mobilności obywateli i przedsiębiorców na terenie Unii Europejskiej spory o charakterze transgranicznym są coraz częstszym zjawiskiem. Obecnie około 1 mln małych i średnich przedsiębiorstw w Unii Europejskiej ma problem z odzyskaniem tzw. transgranicznych długów. 600 mln euro rocznie spisuje się na straty z uwagi na fakt, że przedsiębiorstwa, w szczególności małe, nie decydują się na odzyskiwanie swoich wierzytelności¹⁵. Możliwość elektronicznej realizacji takich europejskich postępowań sądowych, jak postępowanie w sprawie europejskiego nakazu zapłaty czy postępowanie w sprawie drobnych roszczeń, może znacząco wpłynąć na poprawę bezpieczeństwa obrotu na wspólnym europejskim rynku. Z drugiej strony postępowania sądowe, które są wszczynane w tego rodzaju sprawach, charakteryzują się znacznym stopniem skomplikowania ze względu na konieczność stosowania obok przepisów krajowych także międzynarodowych aktów prawnych, barierę językową czy utrudnienia związane z przesyłaniem dokumentów poza granice kraju. Taki stan rzeczy ma miejsce z uwagi na długotrwałość samego procesu doręczania spowodowaną koniecznością zaangażowania kilku niezależnie od siebie działających podmiotów, jak również możliwością odmowy odebrania przesyłki w przypadku braku tłumaczenia dokumentów na język pozwanego¹⁶. Konsekwencją braku wiedzy na temat istniejących narzędzi usprawniających tego typu postępowania jest natomiast niska liczba wszczynanych spraw, w których strona sporu pochodzi z innego kraju UE.

Kolejną niezwykle istotną kwestią jest także stosunkowo wysoki odsetek respondentów deklarujących chęć skorzystania z elektronicznej drogi wytoczenia powództwa w sporze transgranicznym. Niepokoi jedynie niewielki procent osób posiadających bezpieczny podpis elektroniczny niezbędny w przypadku dokonania wyboru tej ścieżki postępowania. Być może sytuacja będzie wyglądała nieco inaczej po wejściu w życie ustawy z dnia 10 lipca 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny, ustawy –

¹⁵ http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-14-342_pl.htm (dostęp 21.06.2016)

¹⁶ Art. 5 rozporządzenia nr 1393/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 13 listopada 2007 r. dotyczącego doręczania w państwach członkowskich dokumentów sądowych i pozasądowych w sprawach cywilnych i handlowych („doręczanie dokumentów”) oraz uchylającego rozporządzenie Rady (WE) nr 1348/2000. 1. Jednostka przekazująca, której wnioskodawca oddaje dokument do przekazania, poucza wnioskodawcę, że adresat może odmówić przyjęcia dokumentu, jeżeli nie został on sporządzony w jednym z języków, o których mowa w art. 8. 2. Wszelkie koszty związane z tłumaczeniem dokumentu poniesione przed jego przekazaniem pokrywa wnioskodawca, bez uszczerbku dla ewentualnej późniejszej decyzji sądu lub właściwego organu w sprawie obciążenia kosztami (Dz. Urz. UE L 324 z 10.12.2007 r., s. 79).

Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw¹⁷, która wprowadza swoistą cywilną e-rewolucję umożliwiającą przeprowadzenie postępowania cywilnego drogą elektroniczną¹⁸. Sposobem identyfikacji w takich sprawach jest bowiem, zgodnie z treścią art. 126 § 5 Kodeksu postępowania cywilnego¹⁹, podpis elektroniczny w rozumieniu art. 3 pkt 1 ustawy z dnia 18 września 2001 r.²⁰ o podpisie elektronicznym²¹, który po wejściu w życie rozporządzenia eIDAS²² i dokonaniu przez Polskę jego notyfikacji z dużą dozą prawdopodobieństwa umożliwi wszczęcie także postępowania za granicą. Wprowadzenie faktycznej możliwości przeprowadzenia postępowania sądowego w sprawach cywilnych drogą elektroniczną być może zadziała mobilizująco na przedsiębiorców. Sposobność szybszego i łatwiejszego uzyskiwania wyroków może mieć wówczas bezpośrednie przełożenie na wzrost liczby posiadaczy tzw. bezpiecznego podpisu elektronicznego.

Ciekawe wnioski płyną także dla pełnomocników profesjonalnych, w szczególności dla tych, którzy myślą o konkretnej wiodącej specjalizacji w ramach prowadzonej przez nich działalności prawniczej. Przedsiębiorcy wyrażają zainteresowanie skorzystaniem z takich usług, nie chcąc zadować się jedynie na własną wiedzę i doświadczenie w tym zakresie.

¹⁷ Ustawa z dnia 10 lipca 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny, ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (DzU poz. 1311).

¹⁸ Zgodnie z treścią noweli art. 125 § 2 (1) Kodeksu postępowania cywilnego otrzymał brzmienie: „Jeżeli przepis szczególnie tak stanowi albo dokonano wyboru wnoszenia pism procesowych za pośrednictwem systemu teleinformatycznego, pisma procesowe w tej sprawie wnosi się wyłącznie za pośrednictwem systemu teleinformatycznego. Pisma niewniesione za pośrednictwem systemu teleinformatycznego nie wywołują skutków prawnych, jakie ustawa wiąże z wniesieniem pisma do sądu, o czym sąd poucza wnoszącego pismo”. Powyższe oznacza, że po wejściu w życie ustawy już nie tylko ustawodawca, lecz także każdy zainteresowany podmiot będzie mógł zdecydować o tym, w jaki sposób ma być przeprowadzone postępowanie sądowe. Oczywiście z zastrzeżeniem wyjątków przewidzianych w przepisach prawa.

¹⁹ DzU z 2014 r., poz. 101 ze zm.

²⁰ DzU z 2013 r., poz. 262 ze zm.

²¹ Od 1 lipca 2016 r. zgodnie z treścią znowelizowanego art. 126 § 5 Kodeksu postępowania cywilnego takim sposobem identyfikacji będzie nie tylko bezpieczny podpis elektroniczny weryfikowany przy pomocy ważnego kwalifikowanego certyfikatu, lecz także podpis potwierdzony profilem zaufanym ePUAP. Ustawa z dnia 15 stycznia 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (DzU poz. 218 ze zm.).

²² Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 910/2014 z dnia 23 lipca 2014 r. w sprawie identyfikacji elektronicznej i usług zaufania w odniesieniu do transakcji elektronicznych na rynku wewnętrznym oraz uchylające dyrektywę 1999/93/WE (Dz. Urz. UE L 257 z 28.08.2014 r., s. 73).

Istotnym aspektem, na który warto zwrócić uwagę, są występujące bariery językowe, stanowiące jeden z czynników zniechęcających do zawierania kontraktów z partnerem zagranicznym. Taka obawa nie może dziwić, należy bowiem pamiętać, że w przypadku wszczynania jakiegokolwiek sporu sądowego za granicą językiem postępowania będzie język akceptowany w danym kraju. Przykładowo, w Polsce jedynym językiem, w którym można prowadzić postępowanie w sprawie europejskiego nakazu zapłaty czy też europejskiego postępowania w sprawie drobnych roszczeń, jest język polski. W związku z tym każdorazowo przed skorzystaniem z jednego z wyżej wskazanych postępowań należy sprawdzić, jaki język jest akceptowany w państwie, w którym będzie ono prowadzone. Warto w tym zakresie skorzystać z informacji opublikowanych przez Komisję Europejską²³. Jednocześnie postulatem wartym rozważenia jest wprowadzenie obligatoryjnego przeprowadzania europejskiego postępowania nakazowego w języku angielskim, niemieckim i francuskim w każdym z państw członkowskich Unii Europejskiej stosujących to rozporządzenie²⁴.

W podsumowaniu należy podkreślić, że działania podejmowane przez organy Unii Europejskiej pozwalają mieć nadzieję, że już niedługo transgraniczne postępowania sądowe przestaną stanowić barierę w rozszerzaniu horyzontów biznesowych przez polskich przedsiębiorców i pozwolą otworzyć się na inne rynki odbiorców.

Na marginesie wskazujemy, że analogiczne badania zostały przeprowadzone także wśród pełnomocników profesjonalnych, a ich wyniki zostaną szczegółowo przeanalizowane i wkrótce opublikowane w ramach jednego z rozdziałów monografii zbiorowej.

Bibliografia

Łuczak L., Mamrot S., *Analiza wybranych transgranicznych procedur pilotażowych – europejskiego postępowania nakazowego oraz europejskiego postępowania w sprawie drobnych roszczeń – realizowanych w ramach projektu e-Codex*, "Studia Europejskie", nr 1/2014.

²³ http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/pdf/vers_consolide_pl_1896.pdf (dostęp 4.01.2016).

²⁴ Zgodnie z treścią motywu 32 preambuły do rozporządzenia (WE) nr 1896/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 grudnia 2006 r. ustanawiającego postępowanie w sprawie europejskiego nakazu zapłaty (Dz. Urz. UE L 399 z 30.12.2006 r., s. 1) Dania nie uczestniczy w przyjęciu rozporządzenia, nie jest nim związana ani nie uczestniczy w jego stosowaniu.

Rozporządzenie (WE) nr 1896/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 grudnia 2006 r. ustanawiające postępowanie w sprawie europejskiego nakazu zapłaty (Dz. Urz. UE L 399 z 30.12.2006 r., s. 1).

Rozporządzenie (WE) nr 861/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 lipca 2007 r. ustanawiające europejskie postępowanie w sprawie drobnych roszczeń (Dz. Urz. UE L 199 z 31.07.2007 r., s. 1).

Rozporządzenie nr 1393/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 13 listopada 2007 r. dotyczące doręczania w państwach członkowskich dokumentów sądowych i pozasądowych w sprawach cywilnych i handlowych („doręczanie dokumentów”) oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1348/2000 (Dz. Urz. UE L 324 z 10.12.2007 r., s. 79).

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 910/2014 z dnia 23 lipca 2014 r. w sprawie identyfikacji elektronicznej i usług zaufania w odniesieniu do transakcji elektronicznych na rynku wewnętrznym oraz uchylające dyrektywę 1999/93/WE (Dz. Urz. UE L 257 z 28.08.2014 r., s. 73).

Sprawozdanie Komisji dla Parlamentu Europejskiego, Rady i Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego dotyczące stosowania rozporządzenia (WE) nr 861/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady, ustanawiającego europejskie postępowanie w sprawie drobnych roszczeń, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52013DC0795&qid=1409578250363&from=PL>.

Sprawozdanie Komisji dla Parlamentu Europejskiego, Rady i Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego dotyczące stosowania rozporządzenia (WE) 1896/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającego postępowanie w sprawie europejskiego nakazu zapłaty <http://www.ipex.eu/IPEXL-WEB/dossier/files/download/082dbcc5505e49430150607c17ce006c.do>.

Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (DzU z 2014 r., poz. 101 ze zm.).

Ustawa z dnia 18 września 2001 r. o podpisie elektronicznym (DzU z 2013 r., poz. 262 ze zm.).

Ustawa z dnia 15 stycznia 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (DzU poz. 218).

[http://orka.sejm.gov.pl/opinie7.nsf/nazwa/2678_u/\\$file/2678_u.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/opinie7.nsf/nazwa/2678_u/$file/2678_u.pdf).

<http://net-ankiety.pl/ankieta.php?id=vqzkj2jzv7fzj7wzivxvbu5>.

<http://www.e-codex.pl/pilotaz.html>.

<http://www.e-codex.pl/warsztaty.html>.

<http://www.administrator24.info/arttykul/id7881,lista-ustaw-podpisanych-przez-ustepujacego-prezydenta-r.p.-bronslawa-komorowskiego-w-lipcu-2015-r>.

http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/pdf/vers_consolidate_pl_1896.pdf.

<https://pl.wikipedia.org/wiki/CAWI>.

Słowa kluczowe: transgraniczne postępowanie sądowe, europejski nakaz zapłaty, roszczenie pieniężne

Key words: Cross-Border Court Proceedings, European Payment Order, Claim for Payment

Abstract

Research Results of the Level of the Knowledge of Polish Entrepreneurs About European Litigation

In the article various aspects of European court proceedings have been discussed, including legal context and research results with regard to the surveys which were conducted among Polish entrepreneurs. The discussion of the results was divided into three points dedicated to the entrepreneurs who cooperated with international counterpart, entrepreneurs who didn't cooperate with international counterpart and both of these two groups. The main goal of indicated research was defining the level of knowledge of Polish entrepreneurs in cross-border court proceedings.